

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

*АРТЕМЕНКО О.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Низький рівень забезпечення сільськогосподарською технікою, її технічної готовності та надійності призводить до збільшення строків виконання механізованих робіт, річного та сезонного навантаження на машинно-тракторний парк, витрат на утримання техніки в працездатному стані та до значних втрат сільськогосподарської продукції. Зношена та морально застаріла техніка сільськогосподарського виробництва є основною перешкодою його переходу на інтенсивний розвиток аграрного виробництва. До того ж, усувати ці недоліки необхідно саме в галузі рослинництва, яка має набагато більші за інші галузі сільськогосподарського виробництва, передумови для інтенсивного розвитку та ефективного функціонування, що і послужило вибором теми написання даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування ресурсної бази аграрного виробництва стали предметом досліджень багатьох вітчизняних вчених-економістів, зокрема: Л.А. Анічина, О.М. Алімова, А.І. Даниленка, О.А. Бугуцького, Г.М. Підлісецького, П.М. Макаренка, П.Т. Саблука, В.М. Трегобчука, Г.Є. Мазнева. Основна увага вчених-економістів, що займалися та займаються проблемами вивчення процесів формування та раціонального використання ресурсного потенціалу, приділялась аналізу загального стану ресурсного забезпечення аграрного виробництва та опрацюванню рекомендацій з його покращення. Результати цих досліджень ґрунтуються на значному аналітичному матеріалі та мають велику наукову та науково-практичну цінність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження та аналіз стану матеріально-технічної бази в сільському господарстві. В сільськогосподарському виробництві, як і в будь-якому іншому виробничо-комерційному процесі, поєднуються засоби виробництва, предмети праці та процес праці для отримання певного результату, що має забезпечувати розширене відтворення капіталу агропідприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними ресурсами сільськогосподарського виробництва в галузі рослинництва є: земельні ресурси; матеріально-технічні ресурси; трудові ресурси; фінансові ресурси; інформаційні ресурси.

При цьому процес відтворення ресурсів в аграрному виробництві, зокрема, рослинництві, при реалізації виробничих процесів є досить специфічним у порівнянні з іншими галузями народного господарства. Процес відтворення носить не тільки фінансовий (матеріальний), а й екологічний характер, адже основним ресурсом аграрного виробництва в рослинництві є земельні ресурси, стан яких віддзеркалюється не тільки на ефективності процесів аграрного виробництва, а й на стані зовнішнього середовища взагалі. До того ж, відтворення родючості ґрунтів сільськогосподарського призначення при нераціональному їх використанні потребує великих витрат часу та матеріальних ресурсів.

Трудові ресурси є важливим ресурсом виробничого процесу, адже вони являють собою виробничий персонал, що безпосередньо виконує основні та допоміжні технологічні операції. Важливість цього ресурсу зумовлюється демографічними проблемами, а саме невігідним співвідношенням сільського та міського населення, яке є наслідком масового відтоку кваліфікованих кадрів з сільської місцевості та загальним рівнем старіння населення.

Матеріально-технічні ресурси виробничого процесу поділяються на основні та оборотні засоби аграрних підприємств. Склад основних засобів, особливо активної їх частини, визначає можливість виконання необхідних для якісної реалізації виробничого процесу технологічних операцій, а разом з трудовими ресурсами, що залучаються, та організаційно-управлінськими заходами формують рівень технології на підприємстві та культуру виробництва на ньому. Оборотні засоби аграрних підприємств втілюються в матеріальних та нематеріальних витратах, основними з яких є витрати на утримання та експлуатацію сільськогосподарської техніки, закупівлю насінневих матеріалів, добрив, засобів захисту рослин та оплату праці персоналу підприємства [1]. Безумовно, цілі здійснення виробничо-комерційної діяльності сільськогосподарських товаровиробників передбачають повне відтворення розміщених оборотних засобів, формування фондів оновлення складу основних засобів та забезпечення прибутку. Проте, в силу дії об'єктивних та суб'єктивних факторів ефективність аграрного виробництва в нашій країні залишає бажати кращого. При цьому основним негативним фактором об'єктивного характеру, що

зумовлює формування негативних результатів, є сезонний характер виробництва, який надто далеко розносить в часі моменти несення витрат та моменти отримання результатів. Дія цього фактору може бути успішно компенсована за рахунок використання дієвих та ефективних механізмів кредитування оборотних засобів аграрного виробництва. Проте, на сьогоднішній день в Україні ця система залишається в стадії формування та розвитку й далеко від досконалої відповідності діючим умовам ведення господарської діяльності аграрними товаровиробниками. Тому вирішувати проблему залучення в свою діяльність коштів для фінансування оборотних засобів та коштів для інвестицій в оновлення та вдосконалення складу основних засобів суб'єктам господарювання доводиться поки що самотужки.

Наявність фінансових ресурсів дозволяє виробникам сільськогосподарської продукції забезпечити виробництво необхідними матеріально-технічними ресурсами в повному обсязі й за повним асортиментом.

Інформаційні ресурси аграрного виробництва включають системи маркетингової, технологічної, виробничо-організаційної, правової та іншої інформації. Система маркетингової інформації є основою формування оптимальної політики збуту продукції підприємства та раціонального витрачання коштів, які зв'язуються в придбанні матеріальних ресурсів, що врешті респт зумовлює ефективність діяльності підприємства в короткостроковому періоді. Система технологічної інформації має сприяти раціональній роботі агрономічної та інженерної служб підприємства, містити повну картину про стан земельних ресурсів та технологічні можливості підприємства в ході виробництва основної продукції. Виробничо-організаційна інформація також служить основою для загального керівництва роботою підприємства та має дозволяти раціональну розстановку та витрачання ресурсів виробничого процесу. Оптимально побудована система правової інформації дозволяє підприємству своєчасно реагувати на зміни в правовому полі ведення діяльності та уникати за рахунок цього небажаних фінансових та часових втрат. Оптимальність системи маркетингової інформації залежить не стільки від якості організації роботи відповідних служб підприємства, скільки від рівня розвитку відповідних товарних ринків: сільськогосподарської продукції та матеріальних ресурсів сільськогосподарського виробництва[2]. . Вдосконалення інших інформаційних систем можна досягти шляхом розвитку системи дорадництва в країні, розвитком наукових досліджень в галузі

технології, управління та організації аграрного виробництва та розповсюдження їх результатів, а також іншими шляхами.

Щодо визначення категорії «ресурсне забезпечення виробництва» ми поділяємо наукову позицію А.В. Блохи, згідно з якою воно являє собою систему організаційно-економічних відносин, спрямованих на оптимальне, своєчасне та ефективне забезпечення виробництва ресурсами [4]. В свою чергу, ресурси аграрного виробництва є складною, інтегрованою системою, що пов'язує різні за своїми характеристиками групи ресурсів матеріального та нематеріального характеру, які при використанні в своїй органічній єдності дозволяють отримувати результати шляхом створення сільськогосподарської продукції. Основними ресурсами, що визначають успіх діяльності аграрного підприємства за сучасних умов є фінансові ресурси. При цьому ресурсне забезпечення аграрного виробництва для різних підприємств одного регіону може бути різним за рахунок дії факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру, що можуть спричиняти та зумовлювати дефіцит або надлишок окремих видів ресурсів. Виходячи з цілей дослідження, що виконується спробуємо з'ясувати критерії, за яким можна класифікувати аграрні підприємства з різним ресурсним забезпеченням їх діяльності.

Охарактеризуємо систему факторів, що визначають ступінь ресурсного забезпечення аграрного виробництва. При цьому виходитимемо з того, що лімітуючою групою ресурсів сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах є фінансові ресурси. Це доводиться тими обставинами, що земельними ресурсами аграрний сектор України забезпечений достатньо, про що свідчать статистичні дані щодо використання сільськогосподарських угідь в виробничому процесі. Залучення кадрових ресурсів до виробничого процесу є керованою проблемою за умови побудови системи адекватного винагородження персоналу за результати праці. Інформаційне забезпечення, не дивлячись на вказані вище негарзди знаходиться все ж таки на достатньому, за умови раціонального менеджменту підприємства, рівні.

Отже, основною проблемою аграрного сектора економіки є брак коштів для фінансування оборотних засобів виробництва та незадовільний стан матеріально-технічної бази, тобто активної частини основних засобів, ступінь забезпеченістю якими з кожним роком знижується, про що свідчать результати вивчення статистичних матеріалів [5].

Таким чином, доречним є розгляд факторів, що впливають на ресурсне забезпечення аграрного виробництва в розрізі таких ресурсів, як активна частина основних засобів та кошти для фінансування оборотних засобів. Виходячи з того, що вказані види ресурсів аграрного виробництва разом формують групу фінансових ресурсів, окреслимо загальний перелік основних факторів, що впливають на стан цієї складової ресурсного забезпечення аграрного виробництва:

Склад машинно-тракторного парку.

Ступінь технічної готовності машинно-тракторного парку.

Організація зберігання сільськогосподарської продукції на підприємстві.

Прибутковість основної діяльності (обсяги відтворення оборотних засобів).

Обсяги рефінансування прибутку в виробничий процес.

Враховуючи дію вказаних факторів можна виділити склад критеріїв ресурсної забезпеченості аграрного виробництва, а саме:

1. Забезпеченість виробничого процесу технічними засобами механізації виконання операцій.

2. Забезпеченість коштами для фінансування матеріальних та нематеріальних витрат при реалізації процесу виробництва продукції.

3. Забезпеченість основними засобами, що дозволяють провадити ефективну збутову діяльність.

Відповідність ситуації, що склалася в підприємствах, першим двом критеріям характеризує здатність підприємства ефективно, при оптимумі витрат, виробляти максимальний обсяг конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції. А відповідність третьому критерію дозволяє забезпечувати ефективність всієї виробничо-господарської діяльності, адже саме збут продукції є джерелом надходження фінансових результатів діяльності та саме він є вирішальною стадією виробничо-комерційного процесу, що забезпечує відтворення оборотних коштів та формування прибутку.

Висновки. Дослідивши фактори які впливають на ресурсне забезпечення аграрного виробництва, можна зробити висновок: склад основних засобів, особливо активна їх частина, які визначають можливість виконання необхідних для якісної реалізації виробничого процесу технологічних операцій, а разом з трудовими ресурсами, що залучаються, та організаційно-управлінськими заходами формують рівень технології на підприємстві та культуру виробництва на ньому. На сьогоднішній день, в аграрному секторі АПК оперують суб'єкти господарювання різних організаційно-правових форм, масштабів та

такі, що мали різні умови ведення своєї діяльності. Саме це організаційно-економічне підґрунтя разом зі здобутками організації та управління поточною діяльністю визначають фактичний стан ресурсного забезпечення функціонування підприємств галузі.

Література.

1. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / [Відп. редактор акад. УААН В.М. Трегобчук]. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2003. – 259 с.

2. Блоха А.В. Поліпшення забезпечення матеріально-технічними ресурсами аграрного виробництва / А.В. Блоха // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 56-61.

3. Schiller Bradley R. Essentials of economics. – McGRAW-HILL, INC. 1993. – 368 p.

4. Єрмаков О.Ю. Організація виробництва в сільськогосподарських підприємствах: [навчальний посібник] / О.Ю. Єрмаков, М.М. Жибак. – Тернопіль. – 2009. – 288 с.

5. Формування ринків матеріальних ресурсів АПК / [В.А. Товстопят, Г.М. Підлісецький, Я.К. Білоусько та ін.]; за ред. Г.М. Підлісецького. – К.: ІАЕ, 2001. – 428 с.

6. Підлісецький Г.М. Технічне і технологічне озброєння сільського господарства / П.Т. Саблук, Г.А. Калієв: [кн. «Світове і регіональне виробництво аграрної продукції»]. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2008. – С. 115-124.

7. Музиченко А. С. Організаційно-економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності в АПК / А.С. Музиченко, Л.М. Малюга // Економіка АПК. – № 11. – 2009. – С. 38-43.

8. Артеменко О.О. Обґрунтування кількості сільськогосподарської техніки для сільськогосподарських підприємств Харківської області О.О. Артеменко // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Вип. 154. – 2015. – С. 389-397.

9. Артеменко О.О. Адаптація інноваційних агротехнологічних рішень до умов різного ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств / [Д. І. Мазоренко, Г. Є. Мазнев, О.О. Артеменко та ін.] // Науково-технічний журнал «Техніка АПК». – № 9-10. – 2008. – С. 12-16.

References.

1. Trehobchuk V.M. (Ed.). (2003). *Vidtvorennia ta efektyvne vykorystannia resursnogo potentsialu APK [Reproduction and effective use of resource potential of agricultural]*. Kyiv: In-t ekonomiky NAN Ukrainy, p. 259 [in Ukrainian].
2. Blokha A.V. (2009). Polipshennia zabezpechennia materialno-tekhnichnymy resursamy ahrarnoho vyrobnytstva [Improvement of material and technical supply of agricultural production]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, No 2, pp. 6-61 [in Ukrainian].
3. Schiller Bradley R. (1993). *Essentials of economics*. McGRAW-HILL, INC, p. 368 [in English].
4. Iermakov O.Iu., and Zhybak M.M. (2009). *Orhanizatsiia vyrobnytstva v silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Organization of agricultural enterprises]*. Ternopil, p. 288 [in Ukrainian].
5. Tovstopiat V.L., Pidlisetskyi H.M., Bilousko Ia.K. et al. (2001). *Formuvannia rynkiv materialnykh resursiv APK [The establishment of markets for material resources AIC]*. H.M. Pidlisetskyi (Ed.). Kyiv: IAE, p.428 [in Ukrainian].
6. Pidlisetskyi H.M., Sabluk P.T., and Kaliiev H.A. (2008). Tekhnichne i tekhnolohichne ozbroiennia silskoho hospodarstva [Technical and technological armament of agriculture]. *Svitove i rehionalne vyrobnytstvo ahrarnoi produktsii – Global and regional production of agricultural products*. Kyiv: NNT's «Instytut ahrarnoi ekonomiky», pp. 115-124 [in Ukrainian].
7. Muzychenko A.S., and Maliuha L.M. (2009). Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm stymuliuвання innovatsiinoi diialnosti v APK [Organizational-economic mechanism of stimulation of innovative activity in AIC]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, No 11, pp. 38-43 [in Ukrainian].
8. Artemenko O.O. (2015). Obgruntuvannia kilkosti silskohospodarskoi tekhniky dlia silskohospodarskykh pidpriemstv Kharkivskoi oblasti [Justification of quantity of agricultural machinery in agricultural enterprises of Kharkov region]. *Visnyk KbNTUSH: Ekonomichni nauky – KNTUA Bulletin: Economic Science*, Issue 154, pp. 389-397 [in Ukrainian].
9. Artemenko O.O., Mazorenko D.I., Maznev G.E. et al. (2008). Adaptatsiia innovatsiinykh ahrotekhnolohichnykh rishen do umov riznoho resursnogo zabezpechennia silskohospodarskykh pidpriemstv [Adaptation agrotechnological innovative solutions to various terms of resource support agricultural enterprises]. *Naukovo-tekhnichniy zhurnal «Tekhnika APK» – Scientific and technical journal «Technical AIC»*, No 9-10, pp. 12-16 [in Ukrainian].

Анотація.

Артеменко О.О. Особливості техніко-технологічного забезпечення галузі рослинництва.

Завдання, що стоять на сьогоднішній день перед аграрним сектором економіки держави, полягають передусім в подоланні збитковості аграрного виробництва. Рослинництво, як галузь сільського господарства, традиційно було найбільш ефективним. Білши того, за рахунок ефективного функціонування галузі рослинництва є змога успішно діяти та розвиватись й іншим напрямкам виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств. В статті зазначається, що виконання всіх процесів виробничо-комерційної діяльності суб'єктів аграрного виробництва, а також отримання прибутку від здійснення цієї діяльності неможливе без залучення та використання певних ресурсів. При цьому максимальної ефективності сільськогосподарське виробництво, зокрема, виробництво продукції рослинництва, досягає за оптимальної комбінації залучених ресурсів процесу виробництва продукції. На сьогоднішній день збиткова діяльність аграрних підприємств стала явищем, яке зустрічається набагато частіше, ніж отримання стабільних прибутків від здійснення поточної виробничої діяльності. Саме тому пошук шляхів до оздоровлення економічної ситуації в аграрному секторі економіки потрібно виконувати орієнтуючись на створення умов для оптимального забезпечення ресурсами виробничого процесу, як головної передумови здійснення успішної виробничо-комерційної діяльності підприємств.

Ключові слова: *матеріально-технічне забезпечення, виробничо-комерційна діяльність, ресурсне забезпечення, ефективність, стабільність.*

Аннотация.

Артеменко А.А. Особенности технико-технологического обеспечения отрасли растениеводства.

Задачи, которые стоят на сегодняшний день перед аграриями страны состоят, прежде всего, в преодолении убыточности аграрного сектора производства. Растениеводство, как отрасль сельского хозяйства традиционно было более эффективным. Более того, за счет эффективного функционирования отрасли растениеводства, есть возможность плодотворного развития другим направлениям производственной деятельности сельскохозяйственных предприятий. В статье отмечается, что выполнение всех процессов производственно-коммерческой деятельности субъектов аграрного производства, а так же получение прибыли от осуществления этой деятельности невозможно без привлечения и использования соответствующих ресурсов. При этом максимальной эффективности сельскохозяйственное производство, в частности производство продукции растениеводства, достигается при оптимальном соотношении привлеченных ресурсов процесса производства продукции. В настоящее время убыточная деятельность аграрных предприятий стала явлением, которое встречается чаще, чем получение стабильной прибыли от осуществления поточной производственной деятельности. Поэтому поиск путей обновления экономической ситуации в аграрном секторе экономики необходимо выполнять, ориентируясь на создание условий оптимального обеспечения ресурсами производственного процесса, как главной предпосылки осуществления успешной производственно-коммерческой деятельности предприятий.

Ключевые слова: *матеріально-технічне забезпечення, виробнично-комерційна діяльність, ресурсне забезпечення, ефективність, стабільність.*

Abstract.

Artemenko O.O. Peculiarities of the technical and technological providing of plant industry.

The challenges today before the agrarian economy of the state, lies primarily in overcoming the loss of agricultural production. Growing as an industry agriculture has traditionally been the most effective. Moreover, due to the effective functioning of the plant industry has the ability to act successfully and to develop and other directions of production activity of agricultural enterprises. The article notes that the implementation of all processes of commercial and production activity of subjects of agrarian production and the profit from this activity is impossible without the involvement and use of certain resources. The maximum efficiency of the agricultural production, particularly crop production, achieves the optimal combination of involved resources in the production process of the products. To date, unprofitable activities of agricultural enterprises has become a phenomenon which is much more common than the receipt of stable income from current operations. That is why finding ways to improve the economic situation in the agricultural sector should be performed focusing on the creation of conditions for the optimal provision of resources in the production process, as the main preconditions of successful implementation of industrial and commercial activities of enterprises.

Key words: *logistics, manufacturing and commercial activities, provision of resources, efficiency, stability.*

УДК 330.113.6

НЕОКОНСЕРВАТИВНА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ: СУТНІСТЬ ТА ДОСВІД

**ВОРОНЯНСЬКИЙ О.В., К.І.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Попри повсюдно декларовану концепцію неолібералізму, державне регулювання економічних відносин на протязі більш ніж вісімдесяти років є загальноприйнятою практикою в усіх розвинених країнах. У вітчизняній економічній науковій літературі ця практика зазвичай ототожнюється з кейнсіанською моделлю, що стала системним фактором розвитку, існування та занепаду «держави загального добробуту».